

O'QUVCHILARINING MA'NAVY DUNYOQARASHNI SHAKLLANTIRISHDA KITOBXONLIKNING AHAMIYATI

Qahramonov Aliboy Yolgoshovich

Filologiya fanlari nomzodi, ISFT instituti katta o'qituvchisi

Komolova Xonzoda Shermuxammad qizi

Tashkenbayeva Ra'no Abdurashidova

Mirashurova Zaxro Ilxomovna

ISFT instituti Boshlang'ich ta'lim fakulteti 3-kurs talabalari

Annotatsiya: O'quvchilarning fikr doirasi, ongi dunyoqarashini o'stirish, ularni mustaqil fikrlaydigan, o'z fikr-mulohazalarini to'liq bayon eta oladigan erkin ishritirokchiga aylantirish kun tartibidagi eng muhim masalalardan biridir. Buning uchun esa ularning eng yaqin do'sti kitobdir. Ushbu maqolada boshlang'ich sinf o'quvchilarida kitobxonlik madaniyatini shakllantirish va bunda uchraydigan ayrim muammolar haqida, shuningdek ushbu muammolarni yechishning ayrim usullari haqida mulohaza yuritilgan.

Kalit so'zlar: kitob, o'quvchi, asar, dunyoqarash, muammo, qaror, kutubxona, o'qish, tanlov.

Kitobxon xalq - rivojlanayotgan xalqdir. Zamonaviy sharoitda jamiyat taraqqiyotida bolalar kitobxonligi muammosi ommaviy tus olgan. Bolalar kitobxonligini maqsadli tashkil etish maktabning asosan boshlang'ich maktabning ustuvor vazifalaridan biri bo'lishi kerak.

Mamlakatimizda yosh avlodning ma'naviy-intellektual salohiyati, ongi va tafakkuri, dunyoqarashini yuksaltirish, o'z vatani va xalqiga bo'lgan muhabbati va sadoqat tuyg'usini shakllantirishga doir islohotlar qatorida boshlang'ich sinf o'quvchilarining ma'naviy-intellektual darajasi rivojlanishida kitobxonlikning o'рни va ahamiyati nihoyatda dolzarblik kasb etmoqda.

Muhtaram Prezidentimiz Sh.M.Mirziyoev ta'kidlaganlaridek "Yoshlarimizning mustaqil fikrlaydigan, yuksak intellektual va ma'naviy salohiyatga ega bo'lib, dunyo miqyosida o'z tengdoshlariga hech qaysi sohada bo'sh kelmaydigan insonlar bo'lib kamol topishi, baxtli bo'lishi uchun davlatimiz va jamiyatimizning bor kuch va imkoniyatlarini safarbar etamiz". Ta'kidlab o'tilganidek, yosh kitobxonlarning ma'naviy-ma'rifiy, badiiy-estetik talablariga javob beradigan kitoblarni yuksak sifat bilan chop etish, joylarga, ta'lim muassasalariga vaqtida va maqbul narxlarda yetkazish, milliy va jahon adabiyotining eng sara namunalarini tarjima qilish, farzandlarimizda bolalikdan boshlab kitob, jumladan, elektron kitob o'qish ko'nikmasini shakllantirish, jamiyatimizda mutolaa madaniyatini yuksaltirish bilan bog'liq muhim masalalarni hal etish kabi vazifalarni amalga oshirish zarur.

O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019 yil 29 apreldagi PF-5712-sonli “O‘zbekiston Respublikasi Xalq ta’limi tizimini 2030 yilgacha rivojlantirish konsensiyasi”da umumta’lim maktab kutubxonalarini o‘quvchilar mustaqil tayyorlanadigan zamonaviy (smart) markazlarga aylantirish maqsadida ularning foydali maydonlarini kengaytirish va moddiy-texnik jihozlash, yagona axborot tizimiga birlashtirish, shuningdek O‘zbekiston Milliy kutubxonasi elektron resurslariga ulanish orqali ularning rolini oshirish, elektron kitoblarni mobil uskunalariga yuklab va ko‘chirib olish maqsadida bolalar kutubxonalarida QR-kod yordamida elektron kitoblar haqidagi axborotlarni joylashtirish tizimini yaratish nazarda tutilgan. Shuningdek, O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining “2020-2025 yillarda kitobxonlik madaniyatini rivojlantirish va qo‘llab-quvvatlash milliy dasturi to‘g‘risida”gi 781-sonli Qaror tasdiqlandi. Dasturni amalga oshirish yo‘nalishlaridan biri yoshlarning kitobxonlik madaniyatini jadal rivojlantirish, ularning intellektual salohiyati o‘sishi hisobiga inson kapitali sifatini yaxshilash ustivor vazifa sifatida belgilangan.

Ushbu ustivor vazifalarni amalga oshirishda boshlang‘ich sinf o‘quvchilarining intellektual-ma’naviy darajasini rivojlanishida kitobxonlik madaniyatining pedagogik imkoniyatlarini shakllantirish va takomillashtirish hamda amaliyotga tatbiq etish zaruriyatini ham nazariy, ham amaliy jihatdan ilmiy asoslashda quyidagi muammolar o‘z yechimini topishi lozim:

- boshlang‘ich sinf o‘quvchilarining intellektual-ma’naviy darajasi rivojlanishida kitobxonlik madaniyatining tashkiliy-metodik va didaktik ta’minotini takomillashtirish;

- boshlang‘ich sinf o‘quvchilarida elektron kitob o‘qish ko‘nikmasini shakllantirish va ularda mutolaa madaniyatini rivojlantirish uchun elektron dasturiy mahsulot yaratish;

- boshlang‘ich sinf o‘quvchilarining intellektual-ma’naviy darajasi rivojlanishida kitobxonlik madaniyatini (kommunikativ, axborotlar bilan ishlash, o‘zini-o‘zi rivojlantirish hamda milliy va umummadaniy kompetensiya) shakllantirish asosida takomillashtirish zarur.

Bunda:

- umumiy o‘rta ta’lim sohasidagi axborot-resurs markazlari fondlarini shakllantirishda o‘quv adabiyotlari bilan bir qatorda badiiy, ma’rifiy, ilmiy-ommabop adabiyotlarni ko‘paytirish;

- umumiy o‘rta ta’lim muassasalarida, ayniqsa, maktabgacha va boshlang‘ich ta’limda o‘qish madaniyati va mutolaa ko‘nikmalarini shakllantirish;

- umumiy o‘rta ta’lim muassasalarida sinfdan tashqari o‘qish uchun tavsiya etilgan o‘zbek va chet el adiblarining mumtoz va zamonaviy asarlarini tanlash va o‘quv jarayoniga mutolaa etilgan asarlar asosida insho yozish tizimini joriy etish, adabiyot to‘garaklari faoliyatini moddiy qo‘llab-quvvatlash tizimini shakllantirish;

- umumiy o‘rta ta’lim muassasalarida yozuvchi-shoirlar ishtirokida kitob bayrami va yarmarkalarini tashkil etish, kitobxonlar, bosma va elektron kitob ishlab

chiqaruvchilar, kitob sotuvchilar hamda kutubxonachi va targ'ibotchilar orasida tanlovlar (“Yilning eng yaxshi kitobi”, “Eng yaxshi kitobxon oila”, “Yilning eng yaxshi bolalar kitobi”, “Yilning eng yaxshi audio kitobi”, “Yilning eng yaxshi elektron kitobi” kabi) o'tkazish tizimini takomillashtirish;

□ ijtimoiy ahamiyatga ega bo'lgan kitoblarni, ayniqsa, bolalarga mo'ljallangan adabiyotlarni chop etishni davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash;

□ axborot-kutubxona faoliyatini kuchaytirish, ta'lim muassasalari axborot-resurs markazlarining kutubxona fondlari, kutubxonalar, tashkilot va muassasalarning «Ma'naviyat xonalari»ni o'quv-uslubiy, texnik adabiyotlar, adabiy-badiiy, ma'rifiy va ilmiy-ommabop kitoblar bilan boyitish, ularning moddiy-texnika bazasini mustahkamlash kabilardan iborat.

Hukumat qarorlari qabul qilinishi va uning doirasida belgilangan vazifalar sababli yurtimizda kitob mahsulotlarini chop etish, aholining kitobxonlik madaniyatini yuksaltirish borasida katta o'zgarishlarga zamin yaratdi, desak mubolag'a bo'lmaydi. Xususan, mamlakat bo'ylab “Yosh kitobxon”, “Eng faol kitobxon guruh”, “Eng kitobxon oila” tanlovlarining tashkil qilinishi va g'olib kitobxonlar qimmatbaho sovg'alar bilan taqdirlanishi buning isbotidir.

Boshlang'ich sinf o'quvchilariga kutubxonadagi o'quv hamda badiiy adabiyotlar bilan mustaqil ishlash bo'yicha mashg'ulotlarni oddiydan murakkabga qarab borish tamoyiliga amal qilgan holda ma'ruza va amaliy mashg'ulotlar o'tkazish orqali singdirib borishi, kitob haqidagi axborotlar dastlab ma'lumotnomalar, bibliografik nashrlar bilan tanishtirish, so'ngra kitob va uning mualliflari, kitobning ichki mazmuni, kitobning tarkibiy tuzilishi va undan foydalanish yo'llari o'rgatishi maqsadga muvofiqdir. Kitobxonlik madaniyatini shakllantirishga yo'naltirilgan mashg'ulotlar kitobning paydo bo'lishi va rivojlanish tarixi, nashr turlari, kitobning tarkibiy tuzilishi haqidagi ma'lumotlar bilan tanishtirish lozim.

Yuqorida keltirilgan muammolar yechimlarini izlab topish asosiy vazifalaridan bo'lib, boshlang'ich sinf o'quvchilarining intellektual-ma'naviy darajasini rivojlantirishda kitobxonlik madaniyatining pedagogik imkoniyatlarini takomillashtirish va amaliyotga tadbiq etish zarur.

Kitob o'qish inson dunyoqarashini kengaytirib, bilimni oshiradi, fikrlash qobiliyatini yuksaltiradi. Yosh avlod bizning vatanimizning ertangi egalari, ularning bilimli, aqlli, manan yetuk qilib tarbiyalashda ota-onalarining, ustozlarning o'rni beqiyosdir. “Yoshlikda olingan bilim, toshga o'yilgan naqsh kabidir” deb bejizga aytilmagan. Bolalar yoshlikdan ota-onalarining aytgan alla, ertak, hikoyalarini maktabda boshlang'ich sinfdan o'zlari o'qishni boshlagan hikoya ertaklar orqali kitob mutolaasi dunyosiga kirib boradilar. Shu sababli bu davrlar bolalarda alohida e'tiborni talab qiladi.

Badiiy asarning eng muhim xususiyati shundaki, u inson qalbini mayinlashtiradi, tuyg'ularini o'tkirlashtiradi, ma'naviy-ruhiy barkamollikni tarbiyalaydi. Shunday ekan,

kelajak avlod bo'lgan yosh o'quvchilarga yoshligidan kitob o'qishga mehr uyg'otaylik va ularga namuna bo'laylik.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yil 7 fevraldagi PF-4947-sonli "O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha Harakatlar strategiyasi

2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yil 13 sentabrdagi PQ-3271-sonli "Kitob mahsulotlarini nashr etish va tarqatish tizimini rivojlantirish, kitob mutolaasi va kitobxonlik madaniyatini oshirish hamda targ'ib qilish bo'yicha chora-tadbirlar dasturi

3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019 yil 29 apreldagi PF-5712-sonli "O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi tizimini 2030 yilgacha rivojlantirish konsensiyasi

4. 2020 yil 14 dekabr O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining "2020-2025 yillarda kitobxonlik madaniyatini rivojlantirish va qo'llab-quvvatlash milliy dasturini tasdiqlao' to'g'risida"gi 781-sonli Qarori.

5. Xalqaro tadqiqotlarda boshlang'ich sinf o'quvchilarining o'qish savodxonligini baholash (Boshlang'ich sinf o'qituvchilari, metodistlari uchun metodik qo'llanma.) Sharq nashriyoti – 2019

6. Колесникова, Е. В., Развитие интереса и способностей к чтению у детей 6-7 лет [Текст]: методическое пособие / Е. В. Колесникова, Е. П. Телышева. – М.: Издательство ГНОМ и Д, 2000.

7. Колпащикова, Ю. С. Как развивать интерес к чтению у младшего школьника? Научнометодический электронный журнал «Концепт». Т, 2017.

8. www.gov.uz

9. www.ziyouz.com

Nigmatullaevna, I. M. THE USE OF INNOVATIVE TECHNOLOGIES IN THE PROCESS OF TEACHING MEDICAL LATIN.

Nig'matillayevna, I. M. (2022). BENEFITS OF USING VIDEO IN ELT. American Journal of Research in Humanities and Social Sciences, 6, 7-12.

Исраилова, М., Сайфуллаева, Л., & Дулдулова, Н. (2023). Lotin tilini o'qitish jarayonida axborot texnologiyalarining o'rni. Общество и инновации, 4(2), 148-151.

Исмоилова, М. Н., & Кобиров, К. Х. ВЕСТНИК НАУКИ И ОБРАЗОВАНИЯ. ВЕСТНИК НАУКИ И ОБРАЗОВАНИЯ Учредители: Олимп, 60-62.

Исраилова, М. (2022). Chet tillarini o'qitish jarayonida kommunikativ kompetensiyani shakllantirish o'quv faoliyatiga samarali yondashuv sifatida. Общество и инновации, 3(6), 160-164.

Исраилова, М. (2022). Формирование коммуникативной компетенции в процессе обучения иностранным языкам как эффективный подход к учебной деятельности. Общество и инновации, 3(6), 160-164.

Беляева, Н. Л. (2021). ШКОЛЬНАЯ СЛУЖБА ПРИМИРЕНИЯ КАК СОВРЕМЕННАЯ ФОРМА ПРОФИЛАКТИКИ. In БЕЗОПАСНОЕ ДЕТСТВО КАК ПРАВОВОЙ И СОЦИАЛЬНО-ПЕДАГОГИЧЕСКИЙ КОНЦЕПТ (pp. 27-30).

Исраилова, М. Н., Абидова, М. И., & Сайфуллаева, Л. С. (2022). ВНЕДРЕНИЕ СОВРЕМЕННЫХ МЕТОДОВ И ИНФОРМАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ПРОЦЕСС ОБУЧЕНИЯ ЛАТИНСКОГО ЯЗЫКА. Экономика и социум, (11-2 (102)), 426-429.

Исраилова, М. Н., Абидова, М. И., & Юлдашева, Д. Ю. (2022). ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ИНТЕРАКТИВНЫХ МЕТОДОВ НА ЗАНЯТИЯХ ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА ДЛЯ РАЗВИТИЯ МЕЖКУЛЬТУРНОЙ КОММУНИКАТИВНОЙ КОМПЕТЕНЦИИ У СТУДЕНТОВ. Экономика и социум, (11-2 (102)), 422-425.

Исраилова, М. Н. (2022, August). ЭФФЕКТИВНЫЕ ТЕХНОЛОГИИ ИЗУЧЕНИЯ ЛАТИНСКОГО ЯЗЫКА НА ОСНОВЕ МОДЕЛИРОВАНИЯ ДИДАКТИЧЕСКОЙ СИСТЕМЫ ИНТЕЛЕКТУАЛЬНО-КУЛЬТУРНОГО РАЗВИТИЯ: Исраилова МН, доц. PhD Ташкентский Государственный Стоматологический Институт ouyinboymatova80@gmail.com. In Научно-практическая конференция.

Исраилова, М. Н., & Сайфуллаева, Л. С. (2022, August). ТИББИЁТ ТАЪЛИМ МУАССАСИДА ЛОТИН ТИЛИНИ ЎЎИТИШ ЖАРАЁНИДА ИНТЕЛЛЕКТУАЛ-МАДАНИЙ РИВОЖЛАНИШ: Исраилова МН доцент PhD, Сайфуллаева ЛС ассистент Тошкент давлат стоматология институти Sayfullayevalola1@gmail.com. In Научно-практическая конференция.

Исраилова, М. Н. (2018). Инновации в медицинском образовании посредством внедрения педагогических технологий. In INTERNATIONAL SCIENTIFIC REVIEW OF THE PROBLEMS AND PROSPECTS OF MODERN SCIENCE AND EDUCATION (pp. 68-69).

Исраилова, М. Н. (2022, August). К ВОПРОСУ О СОВРЕМЕННОМ СОСТОЯНИИ ЛАТЫНИ: Исраилова Махсуда Нигматуллаевна, Доцент кафедры Латинского языка ТГСИ. In Научно-практическая конференция.

Исраилова, М. Н. (2019). Принципы преподавания латинского языка в медицинском вузе. Academy, (12 (51)), 58-60.

Исраилова, М. Н., Юлдашева, Д. Ю., & Сайфуллаева, Л. С. (2021). Педагогические технологии на занятиях по латинскому языку в медицинском вузе. Вестник науки и образования, (16-2 (119)), 47-49.

Israilova, M. N., & Yuldasheva, D. Y. (2021). PECULIARITIES OF TEACHING LATIN LANGUAGE AT MEDICAL UNIVERSITIES. Eastern European Scientific Journal, (2).

Исраилова, М. Н. (2021, November). ТЕХНОЛОГИЯ ИЗУЧЕНИЯ ЛАТИНСКОГО ЯЗЫКА В МЕДИЦИНСКОМ ВУЗЕ. In International journal of conference series on education and social sciences (Online) (Vol. 1, No. 2).